

Моя профессиональная
карьера

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

ISSN

2782-4365

Проверить
номер:



Научно-образовательный электронный журнал

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ

Выпуск №69-1 (том 5)
(декабрь, 2025)

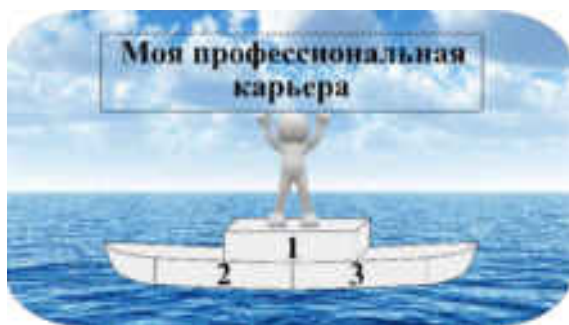


Google
Scholar



Периодичность выпуска: 1 раз в неделю

Сайт: mpcareer.ru/oinv21veke. Почта: obrmppcareer@mail.ru



Международный научно-образовательный
электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ»

ISSN 2782-4365

УДК 37

ББК 94

**Международный научно-образовательный электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». Выпуск №69-1 (том 5) (декабрь,
2025). Дата выхода в свет: 08.12.2025.**

Журнал объединяет авторов на территории стран СНГ и помогает обмениваться передовыми научно-образовательными исследованиями.

Содержит научные статьи отечественных и зарубежных авторов по экономическим, техническим, философским, юридическим и другим наукам.

Миссия научно-образовательного электронного журнала «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ» состоит в поддержке интереса читателей к оригинальным исследованиям и инновационным подходам в различных тематических направлениях, которые способствуют распространению лучшей отечественной и зарубежной практики в интернет пространстве.

Целевая аудитория журнала охватывает работников сферы науки и образования (педагоги, учителя, ученые, преподаватели, научные сотрудники, бакалавры, магистранты, аспиранты).

Материалы публикуются в авторской редакции. За соблюдение законов об интеллектуальной собственности и за содержание статей ответственность несут авторы статей. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов статей. При использовании и заимствовании материалов ссылка на издание обязательна.

© ООО «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА»

© Коллектив авторов

Babayeva Jahan ECONOMY: CONTEMPORARY CHALLENGES AND STRATEGIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	497
Haitbayeva Shairajan Kadyrovna, Annamyradova Melika LANGUAGE: STRUCTURE, FUNCTION, AND SOCIO-CULTURAL IMPACT	504
Vekilova Chemen NEUTRALITY IN INTERNATIONAL RELATIONS: PRINCIPLES, CHALLENGES, AND IMPLICATIONS	511
Ovliyagulyyeva Aysenem, Atamyradova Aylar, Atamyradova Arzuv IMPROVING OF TECHNIQUES OF TEACHING CHEMISTRY IN DIGITAL EDUCATIONAL SYSTEM	517
Shagulyyeva Jeren, Geldiyeva Aygul TURKMENISTAN IS AN ANCIENT CENTER OF WORLD CULTURE	521
Toylyyev Mekan Gurbangeldiyevich CLOUD COMPUTING FOR SCIENCE AND ENGINEERING: CONTEMPORARY APPROACHES AND RESEARCH PERSPECTIVES	524
Torayev Atamyrat, Torayeva Ayna STRATEGIC DIRECTIONS FOR ENHANCING INVESTMENT WILLINGNESS IN MODERN BUSINESS ENVIRONMENTS	532
Курбанов Ыхлас, Нурыева Дженнет, Атабаев Аймухаммет ЗНАЧЕНИЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	540
Hayitova Muhabbat Shukrullayevna, Kobilova Sharifabonu Sobirovna BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QISH SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODLARI (4-SINF)	544
Башимова Айшат СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА И ВНЕДРЕНИЮ SMART-ЭНЕРГЕТИКИ	550
Башимова Айшат РАЗВИТИЕ ГИДРОЭНЕРГЕТИКИ КАК СТРАТЕГИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОЙ ЭНЕРГЕТИКИ	556
Башимова Айшат УМНАЯ ЭНЕРГЕТИКА И ИНТЕГРАЦИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ В НАЦИОНАЛЬНЫЕ СЕТИ	561
Башимова Айшат РАЗВИТИЕ МИКРОГЕНЕРАЦИИ И ЛОКАЛЬНЫХ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ СИСТЕМ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	566
Башимова Айшат РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ВОДОРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКОЙ КАК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	571

ФИО автора(-ов): *Hayitova Muhabbat Shukrullayevna*

Samarqand davlat pedagogika instituti assistenti

Kobilova Sharifabonu Sobirovna

Samarqand davlat pedagogika instituti talabasi.

Название публикации: «BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA O‘QISH SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODLARI (4-SINF)»

Annotatsiya. Mazkur maqolada 4-sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini shakllantirishga yo‘naltirilgan innovatsion pedagogik metodlar tahlil qilinadi. Zamonaviy ta‘lim texnologiyalari, xususan, raqamli platformalardan foydalanish, interfaol o‘yinlar, klaster, “o‘qish–fikrlash–baholash” modeli kabi metodlarning samaradorligi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish savodxonligi, innovatsion metodlar, 4-sinf, interfaol usullar, raqamli texnologiyalar, o‘quv strategiyalari, matnni anglash, kreativ fikrlash, ta‘lim texnologiyalari.

Аннотация. В статье анализируются инновационные педагогические методы, направленные на развитие читательской грамотности учащихся 4-го класса. Научно-теоретически обоснована и практически доказана эффективность современных образовательных технологий, в частности, использования цифровых платформ, интерактивных игр, кластеров и модели “чтение-мышление-оценивание”.

Ключевые слова: начальное образование, грамотность чтения, инновационные методы, 4-й класс, интерактивные методы, цифровые технологии, стратегии обучения, понимание текста, творческое мышление, образовательные технологии.

Abstract. This article analyzes innovative pedagogical methods aimed at developing reading literacy in 4th grade students. The effectiveness of modern educational technologies, in particular, the use of digital platforms, interactive games,

clusters, and the “reading-thinking-evaluating” model is scientifically and theoretically substantiated and practically proven.

Key words: primary education, reading literacy, innovative methods, 4th grade, interactive methods, digital technologies, learning strategies, text comprehension, creative thinking, educational technologies.

KIRISH. Boshlang‘ich ta‘lim inson hayotida birinchi ijtimoiy bosqichdir. Chunki boshlang‘ich ta‘lim bolalarning yoshligidanoq ularning ongi, irodasi, sezgisiga yo‘nalish beradi. Kattalarning g‘amxo‘rligida bola o‘z hayotiy tajribasini to‘plab boradi, o‘zini o‘rab turgan atrof muhitdagi boshlang‘ich oddiy tushunchaga jamiyat hayotidagi bilim va ko‘nikmaga ega bo‘ladi. Bolaning haqiqiy ijodiy izlanuvchan sofdil va adolatli mard va olijanob raxmdil, o‘z Vatanning vatanparvar, mehnatsevar va yaratuvchi bo‘lishi uning boshlang‘ich ta‘lim bosqichida egallagan bilimi va tarbiyasiga bog‘liq. Shunga ko‘ra boshlang‘ich ta‘lim oldida turgan vazifa juda jiddiy ulkan ahamiyatga ega. Boshlang‘ich ta‘lim bolaning o‘z hayotini jamiyat manfaati bilan bog‘lab borishi, ichki munosabatlardan ijtimoiy munosabatlarga o‘tishi, oldiga qo‘yilgan hayotiy maqsadlari esa jamiyat maqsadlari bilan mushtarak bo‘lishiga erishmog‘i kerak. Buning uchun boshlang‘ich ta‘lim pedagogik jamoasi bolalarga bilim berish bilan birga murakkab tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishlari lozim.

Bugungi kunda ta‘lim jarayonining modernizatsiya qilinishi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini rivojlantirishni yangi bosqichga olib chiqishni talab etmoqda. O‘qish savodxonligi nafaqat matnni o‘qish va tushunish ko‘nikmasi, balki o‘quvchining mustaqil fikrlashi, axborotni tahlil qilishi, baholashi hamda hayotiy vaziyatlarda qo‘llay bilish salohiyatini shakllantiruvchi asosiy kompetensiyalar majmuidir. Ayniqsa, 4-sinf o‘quvchilarida ushbu ko‘nikmalarni rivojlantirish keyingi bosqichdagi ta‘lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim o‘rin tutadi. So‘nggi yillarda ta‘lim tizimiga innovatsion yondashuvlarning kirib kelishi o‘qish darslarining mazmuni va shakllarini boyitishga, o‘quvchilarni faollikka undashga xizmat qilmoqda. Raqamli ta‘lim resurslari, interfaol metodlar, ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar o‘qish savodxonligini shakllantirishda yuqori natija berayotgan metodlar sirasiga kiradi. Mazkur yondashuvlar o‘quvchilarning o‘qish jarayoniga

qiziqishini oshirib, ularda matn bilan ishlash, mazmunni anglash, tahlil qilish va xulosa chiqarish kabi muhim malakalarni shakllantirishga yordam beradi.

Ushbu maqolada 4-sinf o'quvchilari uchun o'qish savodxonligini rivojlantirishda qo'llaniladigan innovatsion metodlarning nazariy asoslari, amaliy qo'llanilishi va samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'quvchilar tafakkuri, mustaqil izlanishlari va kommunikativ malakalari rivojiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi hamda ta'lim jarayoniga innovatsion usullarni integratsiya qilish bo'yicha taklif va tavsiyalar beriladi.

ASOSIY QISM. O'qish savodxonligi boshlang'ich ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarda matnni o'qish, tushunish, tahlil qilish, ma'lumotni qayta ishlash va uni turli hayotiy vaziyatlarda qo'llay bilish ko'nikmalarini shakllantiradi. 4-sinfda ushbu kompetensiya yanada mustahkamlanadi va o'quvchi yuqori sinflarda muvaffaqiyatli o'qish uchun zarur bo'lgan bilim, malaka va ko'nikmalarga ega bo'la boshlaydi. Shu sababli o'qish jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi, ularning mustaqil o'rganish faoliyatini kuchaytiradi hamda matn bilan ishlash jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida, xususan, 4-sinfda o'qish savodxonligini shakllantirish jarayoni o'quvchilarning fikrlash ko'lamini kengaytirish, matn bilan mustaqil ishlash malakasini rivojlantirish hamda ularning keyingi ta'lim bosqichiga tayyorgarligini ta'minlashda muhim omil sifatida qaraladi. Bu jarayonni zamon talablari asosida tashkil etish o'qituvchidan nafaqat an'anaviy metodlarni, balki innovatsion, interfaol va axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan yondashuvlarni qo'llashni taqozo etadi. O'qish darslarida qo'llaniladigan metodlar o'quvchilarning mavzuni chuqur anglashiga, mustaqil xulosa chiqarishiga, matn mazmunini tahlil qilishiga va o'z fikrini aniq ifodalashiga ko'maklashishi zarur [1].

Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini shakllantirishda faqat an'anaviy usullarga tayanish yetarli emas. Innovatsion metodlar o'quvchini mustaqil fikrlashga, mantiqiy tahlil qilishga va ijodiy yondashishga undaydi. Boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligini rivojlantirishda o'qituvchi innovatsion metodlardan foydalansa, o'quvchilarda tahliliy fikrlash, matn bilan ishlash va o'z fikrini og'zaki hamda yozma

tarzda ifodalash ko'nikmalari shakllanadi. Karimova Z o'zining "Pedagogik innovatsiyalar nazariyasi va amaliyoti" asarida innovatsion texnologiyalar o'qitish jarayonining samaradorligini oshiruvchi eng muhim omillardan biri ekanini ta'kidlaydi [2].

Innovatsion metodlar o'quv jarayonini interfaol, qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, grafik-organayzerlar, klasterlar, baliq skeleti kabi metodlar o'quvchilarga matnni tizimli ravishda o'rganishga imkon beradi. O'quvchilar matnning asosiy g'oyasini aniqlash, qo'shimcha ma'lumotlarni ajratish va xulosalar chiqarish malakasini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, "INSERT" texnologiyasi o'quvchilarning matn bo'yicha belgilash va tahlil qilish ko'nikmalarini faollashtiradi, ularni matnni chuqurroq tushunishga undaydi [3].

Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga, guruhda ishlashga va o'z fikrini asoslab berishga yo'naltiradi. "Aqliy hujum", "Savol-javob zanjiri", "Fikrlar bo'roni" kabi metodlar o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, matndagi voqealarni tahlil qilish va ularga baho berish qobiliyatini shakllantiradi. Shuningdek, rolli o'yinlar va dramatizatsiya qilish usullari o'quvchilarga matnni amaliy jihatdan qabul qilishga, voqealarni tasviriy ifodalashga va personaj xarakterini chuqur tushunishga imkon beradi [4].

Raqamli texnologiyalardan foydalanish ham 4-sinf o'quvchilari o'qish savodxonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Elektron darsliklar, audiomatnlar, interfaol mashqlar va videodarslar o'quvchilarda matnni tushunish, tahlil qilish va qayta hikoya qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, onlayn testlar va platformalar o'quvchilarning mustaqil bilimini tekshirishga imkon beradi va axborot bilan ishlash malakasini oshiradi.

Kreativ yondashuvlar esa o'quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qiladi. Masalan, matn bo'yicha rasm chizish, hikoyani qayta yozish, personajlar xarakterini tahlil qilish, savol-javoblar orqali muammoni yechish kabi faoliyatlar o'quvchilarning fikrlash va ijodkorlik qobiliyatini kuchaytiradi. Shu tariqa, o'quvchi matnni nafaqat o'qiydi, balki uni o'z nuqtayi nazaridan tahlil qiladi va yangi g'oyalarni yaratadi.

O'qituvchining roli ham katta ahamiyatga ega. Innovatsion metodlar samarali bo'lishi uchun o'qituvchi darsni to'g'ri rejalashtirishi, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olishi, guruhli va individual yondashuvni uyg'unlashtirishi zarur. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishini uyg'otish, ularni mustaqil fikrlashga va faol ishtirok etishga undash orqali dars samaradorligini oshiradi [5].

Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini oshirish nafaqat ta'lim jarayonining asosiy vazifasi, balki o'quvchilarning kelgusidagi muvaffaqiyatli hayot faoliyatining ham muhim sharti hisoblanadi. An'anaviy usullar bilan bir qatorda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish va o'qishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirish orqali bu jarayonni yanada samaraliroq tashkil etish imkonini beradi [6].

XULOSA. Boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligini shakllantirish bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri bo'lib, uning samarali amalga oshirilishi o'quvchilarning keyingi yillarda barcha fanlarni muvaffaqiyatli o'zlashtirishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. 4-sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayoni faqat matnni o'qish va qayta hikoya qilish bilan chegaralanib qolmasligi, balki o'quvchilarning nutqiy, tafakkuriy va axborot bilan ishlash kompetensiyalariga kompleks yondashuv asosida rivojlantirilishi zarur. Interfaol metodlar va kreativ yondashuvlar o'quvchilarni faollikka jalb qilib, ularning darsga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshiradi. Grafik-organayzerlar, rolli o'yinlar, guruhli ishlash, dramatizatsiya va savol-javob texnologiyalari o'quvchilarga matn mazmunini chuqur tushunishga, mustaqil fikr yuritishga va ijodiy yechimlar topishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, raqamli resurslar va interfaol platformalardan foydalanish o'quvchilarning axborot bilan ishlash, tezkor fikrlash va tahliliy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari. Boshlang'ich ta'lim DTS. – Toshkent: O'quv-metodik markaz, 2020.

2. Yo‘ldosheva G., Qodirova N. “Boshlang‘ich ta’limda o‘qish va nutq o‘stirish metodikasi”. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
3. Abduqodirov A., Hamidova D. “Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A. “Innovatsion pedagogik texnologiyalar”. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
5. Zunnunov A. Boshlang‘ich sinflarda o‘qish darslarini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2018.
6. Shodmonov S., Karimova M. “Pedagogik texnologiya asoslari”. – Toshkent: Ilm ziyo, 2020.